

ників розповсюдження мобінгу у військовому середовищі та експериментальна перевірка ефективності авторської програми попередження та подолання мобінгу серед підлеглого особового складу.

1. Руденский Е. В. Социальная психология / Курс лекций. – М.: ИНФРА-М., 1997. – 224 с. 2. Карчевский И. Р. Проблемна міжособистісна взаємодія особового складу військової частини та особливості її діагностики і попередження: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.09 / И. Р. Карчевский. – Хмельницький: Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, 2005. – 19 с. 3. Колодей К. Моббинг. Психотеррор на рабочем месте и методы его преодоления / Пер. с нем. – Х.: Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. – 368 с. 4. Кирейчев А. Моббинг как социально-психологическое явление в сфере управления человеческими ресурсами // Культура народов Причерноморья. – 2005. – № 58. – С. 43-45. 5. Статут Збройних Сил

України. Київ: Воєнне видавництво України "Варта", 1999.-285 с. 6. Дьяченко М. И., Кандыбович А. А., Пономаренко В. А. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях: Психологический аспект. – Минск: Изд-во университета, 1985. – 206 с. 7. Кохан В. Г. Діяльність військового керівника по збереженню психічного здоров'я військовослужбовців: дис... канд. психол. наук: 19.00.09 / В. Г. Кохан; Нац. акад. Прикорд. військ України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2003. – 182 с. 8. Хіміч В. В. Особливості діяльності командирів прикордонних підрозділів з розв'язання міжособистісних конфліктів серед підлеглих: дис... канд. психол. наук: 19.00.09 / В. В. Хіміч; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2008. – 152 с. 9. Філіппова Ю. І. Мобінг як педагогічна проблема. // Практична психологія та соціальна педагогіка. – 2006. – № 2. – 74-75. 10. Митцель О. Мобінг у трудовому колективі. Соціально-правові аспекти (проблеми правового регулювання) / О. Митцель. – С.113-115.

Надійшла до редколегії 17.07.09р.

УДК 351:007

Д.М. Присяжнюк, курсант

ЗАСТОСУВАННЯ МАНІПУЛЯТИВНИХ ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ З БОКУ РОСІЇ В ЗМІ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ КРИМУ)

У статті розкриваються напрямки та способи маніпулятивних психотехнологій з боку Російської Федерації в ЗМІ України на прикладі Автономної Республіки Крим. Проводиться аналіз ситуації щодо інформаційної безпеки України.

Ключові слова: маніпулятивні психотехнології, інформаційно-психологічний вплив, інформаційна безпека, інформаційна політика.

In the article the directions and methods of manipulative psychotechnologies are opened up from the side of Russian Federation in mass-media of Ukraine on the example of Autonomous Republic Crimea. The analysis of situation is conducted in relation to information safety of Ukraine.

Keywords: manipulative psychotechnologies, information and psychological effect, information security, information policy.

Вступ. Інформаційний простір Криму, до розпаду СРСР, залишався достатньо одноманітним, чітко структурованим, підконтрольним і цілком передбачуваним. Із формуванням нової концепції інформаційної політики після отримання Україною незалежності, регіональне медіа-поле почало швидко змінюватися. У Криму відкрилися нові радіостанції та телевізійні канали, стали виходити нові друковані видання найрізноманітнішого спрямування – соціально-правові та молодіжні, літературно-художні й партійні, рекламні та культурно-просвітницькі, розважальні й релігійні тощо. Така багатоманітність ринку ЗМІ створює журналістам достатні умови для того, щоб реалізувати своє право на свободу слова.

Роль ЗМІ в автономії, як і взагалі в суспільстві, є різною: від засобу контролю громадськості над владою до засобу маніпулювання громадською думкою. Аналіз медіа-продуктів показує, що практично всі ЗМІ Криму знаходяться під впливом влади, бізнесу або політичних структур. Таким чином, ЗМІ виконують роль інструменту прихованого чи прямого маніпулювання громадською думкою у боротьбі елітних груп за владу та ресурси регіону.

Інформаційно-психологічна агресія з боку Російської Федерації в Україні, і в Криму зокрема, є найбільш вираженою, масштабною та найнебезпечнішою, оскільки тут експлуатуються спільні соціокультурні складові, а головна зброя, що є у РФ – це російська мова, яку розуміють понад 90% населення України. Це відкриває практично необмежені можливості для впливу, що РФ з успіхом і здійснює.

Напрямки та способи маніпулятивних психотехнологій РФ в Україні

Основні напрямки застосування маніпулятивних психотехнологій РФ:

- удари по іміджу України на міжнародній арені з метою послаблення геополітичного значення нашої держави у регіоні;

- маніпулювання інформацією у ЗМІ з метою дестабілізації ситуації в Україні та впровадження власного "керованого хаосу";

- спотворення історичних подій, формування стереотипу меншовартості та вторинності; руйнація почуття нації та народу;

- витіснення мови, поширення російської мови і культури, а відповідно і традицій, як основних джерел самоідентифікації нації.

Російська Федерація здійснює інформаційно-психологічний вплив різноманітними способами: друкованими періодичними виданнями, книговидавництвом, через телебачення, радіо та спеціальними засобами.

Періодичні видання. Після розпаду СРСР російським видавцям вдалося успішно скористатися недоліками законодавства і залишитись на ринку періодичної преси України, додавши до назви часопису слова "Україна" чи "в Україні", ("Известия-Украина", "Комсомольская правда в Украине", "Коммерсант в Украине", "Аргументы и факты-Украина", "Труд-Украина" і навіть "Московский комсомолец в Украине"), реєстрували їх ніби українські підприємства, але це ніяк не накладало обмежень на характер публікацій у цих виданнях. До того ж, ці "українські видання" навіть видаються лише російською мовою, без відповідника українською. Українські видавництва часто говорять про те, що видавнича справа в Україні у досить кризовому стані. Середній наклад таких всеукраїнських видань як "Молодь України", "Літературна Україна", "Демократична Україна", "Вечірній Київ" коливається у межах 20-40 тисяч примірників. І в той же час газета "Аргументы и факты-Украина" друкується тиражем 170 тис. примірників, "Труд-Украина" – 185 тис., "Комсомольская правда" в Україні – 195 тис., "Известия-Украина" – 528 тис. примірників.

Книговидавництво. В Україні просто засилля російськомовної літератури. До того ж, на всіх рівнях: наукова та спеціалізована література, дитяча, енциклопедії та художня література, історична – і що важливо, найчастіше у інтер-

претації, вигідній РФ. Особливо багато "карманних" детективів та романів, невисокої якості, а також злочинної тематики, що аж ніяк не слугують зразками духовності та формують хибні цінності (гроші, секс, грубість, романтизація злочинного образу і ствердження через силу). Тож не дивно, що для молоді все більш стають характерними "дух наживи" та стереотипи злочинної поведінки. Чисельні історії-фентезі виховують звичку до втечі від реальності, і хоча такий шлях кращий від алкоголю і наркотиків, проте ще невідомо, чи не є це першим кроком до них. У будь-якому випадку, формується пасивність у реальному житті на рівні суспільної та політичної діяльності. За статистикою, із 70 млн. примірників книг, які споживаються в Україні щороку, тільки 20 млн. видається на її території, 10 млн. потрапляє до нас із-за рубежу легально, а 40 млн. книжок – це контрабанда, внаслідок якої вітчизняні фінансові втрати сягають 700 млн. грн.

Телебачення. Нині в Україні зареєстровано приблизно 791 телевізійну організацію (513 приватних, 29 державних). Сотні приватних телекомпаній в регіонах України, створених не без сприяння російського капіталу, ведуть передачі, як правило, російською мовою. Ні регіональні, ні центральні телекомпанії, які отримали ліцензії на роботу в українському телебаченні, не дотримуються вимоги закону, яка передбачає, що не менше половини телепродукції має виготовлятися в Україні. Деякі компанії спеціалізуються на ретрансляції передач російського телебачення. Держкомінформполітики визнав, що "типовою ознакою телерадіопростору України є засилля іноземної продукції, легковажні, сумнівної якості ведучі програм".

Вже стало характерним, що російські ЗМІ висвітлюють події в Україні тенденційно, не особливо приховуючи свої "імперські" настрої. Найяскравішими прикладами можуть бути президентські вибори 2004 року, "газовий" та "м'ясо-молочний" скандали. Телепрограми застосовували методи дозування інформації (дозованої "точечної" подачі), викривлення ходу подій, дезінформацію, інформаційний сурогат (суміш фактів та особистих думок і припущень, що не виділялися як такі з ряду подачі фактичної інформації), вибірккову подачу матеріалу, інформаційний рефреймінг (підбираючи відповідний контекст до і після трансляції повідомлення, а також під час повідомлення – у вигляді коментарів; особливо ефективним є метод подачі інформації "без коментарів" після налаштування необхідних фільтрів сприйняття у слухача попередніми повідомленнями), перебільшення і замовчування інформації.

Радіозасоби. Основним джерелом такого впливу є переважно музичні FM-радіостанції, що у своїй більшості є російськомовними або транслюють російськомовну продукцію у значно більшому співвідношенні до україномовної (виключення становлять "Радіо ЕРА", "Наше Радіо", "Радіо Промінь", "Радіо Свобода"). Радіо є особливо ефективним засобом психологічного впливу, оскільки лише йому властивий "ефект співучасті" завдяки імітації прямого спілкування з людьми. У поєднанні з музичним впливом підвищується сугестивність та некритичність сприйняття радіоінформації. Окрім того, музичні радіостанції, на відміну від телеканалів, більшістю населення не вважаються політично заідеологізованими.

Спеціальні засоби. Щодо спеціальних засобів впливу, то з доступних джерел відомо, що РФ дуже активно працює у сфері розробок психотронної зброї, зокрема володіє торсійними технологіями і має свою наукову школу психотроніки (розробки щодо управління психофізіологічним станом людини дистанційними методами). Є офіційні публікації, щодо функціонування торсійних генера-

торів у мирних цілях (виплавка металів з новими якостями, бездротовий миттєвий зв'язок на необмежені відстані) і у "сфері подвійного призначення". Але ідентифікація подібного впливу потребує спеціальних засобів та фахівців. Технологія "подвійного" впливу досить вишукана: допоки свідомість гравця зосереджена навколо пошуків ворога, то підсвідомість запам'ятовує всі атрибути "ворога": зовнішній вигляд (вишиванка, вуса), походження і наміри (хай і віртуальні, в процесі гри), а також вживляється модель поведінки – національний конфлікт довкола кандидатури президента та підтримка введення російських "військ-визволителів". А ще ж ніхто не досліджував ще й кольоровий та звуковий ряд гри, що може мати наймовірні сугестивні здатності.

Застосування РФ маніпулятивних психотехнологій в Криму

Щодо проблеми Криму, то багаточисельні заяви прем'єр-міністра РФ Путіна самі за себе говорять, що проблема існує. Так, в інтерв'ю німецькій телекомпанії ARD він заявив: "Крым не является спорной территорией, а Россия давно признала границы Украины". Також додав, що в Криму немає ніякого етнічного конфлікту, а лише проблема слов'янського населення і взагалі це внутрішньополітична проблема України. І в той же час ЗМІ на території Криму вводять громадськість в оману і повідомляють про те, що в Окружному суді Сімферополя розглядається позов про скасування українського статусу Криму, скасування конституції АРК, повернення Криму до складу Росії тощо. Таким чином він показує Україну перед європейськими країнами в негативному світлі. Не кажучи вже про те, що під час Грузино-Російського конфлікту половина Європи вважала, що у війні приймала участь не Росія, а Україна, так як переконані, що російський флот в Криму діяв від України.

Проаналізувавши матеріали які подаються у друкованих виданнях двох різноспрямованих ЗМІ, напрошується висновок щодо інструментів маніпулювання аудиторією.

Акцентування уваги аудиторії у "проросійській" газеті на внутрішніх подіях Росії призводить у кримських читачів до ілюзії перебування у цій країні, відчуття себе частиною російського народу.

Опосередковане викладення матеріалу у "проросійській" газеті щодо виборів у США та незрівнянно мала увага до цієї події намагається спростовує стереотип, що Америка є впливовою країною, геополітичним лідером. Знову ж таки акцент робиться на великій кількості інформації з Росії – а якої інформації більше та й стає найактуальнішою для аудиторії.

З 1 по 13 листопада 2008 року на сайті "Крымской правды" була розміщена інформація стосовно міжнародних подій. Більшість матеріалів стосовно міжнародних подій у "проросійській" газеті (12 новин за зазначений період) пояснюється тим, що більшість матеріалу спрямована на Росію, а вона для нас є закордоном. Менша кількість міжнародних новин у "проукраїнській" газеті (3 новини за зазначений період) яскраво ілюструє її внутрішню спрямованість, акцентування уваги на мові, культурі, подіях саме українських, як відповідь на твердження, що України не існує як держави.

Промовисті цифри свідчать про становище в Інтернеті. Виявляється, що суто український Інтернет (без урахування 70 двомовних видань) – це лише 23 сайти. Порівняємо з суто російським – 403 сайти.

Більше того, в Інтернеті представлено понад 30 тис. сайтів, що навчають "комп'ютерному злому", проводяться форуми, віртуальні конференції й семінари з обміну досвідом. Таким чином, "комп'ютерні злочинці" активно

працюють над підвищенням своєї кваліфікації, втягуючи до своїх лав захопливу молодь та активно навчаючи її, як не дивно, легально.

В Росії у межах спеціальності "Комп'ютерна безпека" відкрито спеціалізацію "Розкриття й розслідування комп'ютерних злочинів". У рамках цієї спеціалізації студенти додатково до базових і спеціальних дисциплін вивчають ряд спеціальних курсів, таких як: "Математичні й програмні засоби вторгнення до комп'ютерних мереж та системи виявлення вторгнень", "Хакерські атаки через Інтернет та методи їх відстеження", "Методи злому банківських систем та криптографічні засоби захисту від них", "Російське законодавство в галузі інформаційної безпеки", "Законодавство провідних країн світу в галузі інформаційної безпеки".

В Криму окрім інтернет-версій газет, ТВ і радіо, офіційних сайтів державних і недержавних структур, партійних та громадських організацій, в останні 2 роки значно збільшилася кількість особистих сайтів політичних лідерів та керівників крупних структур, національних організацій та туристичних агентств. Ситуація невизначеності цілком влаштовує більшість авторів і власників інтернет-видань. Для них це вікно гласності, яке дозволяє писати про що завгодно, не боятися судового переслідування.

Головна тенденція медійного ринку України – збільшення ЗМІ, створення медіахолдингів. Певною мірою можна говорити про монополізацію телепростору групою "Інтер" (до складу якої входять декілька телеканалів та інших медіа). Якщо скласти її частку із часткою російських телеканалів, то третина українського інформаційного простору виявиться знову ж таки проросійською. Проте, якщо більш докладно проаналізувати контент, то російська частка виявиться більшою.

Щодо інформаційної безпеки України

Одна з важливих проблем інформаційної безпеки України полягає в тому, що Україна не контролює частотний ресурс біля власних кордонів. Згідно з розробленою фахівцями картою інформаційного суверенітету України, третина населення отримує інформацію з джерел, не легалізованих в Україні. Таку ситуацію можна назвати інформаційною контрабандою. Проблема інформаційної безпеки стосується не лише Криму, а й інших регіонів.

Існує дві позиції стосовно наявності інформаційної політики в Україні:

1) українська влада вивчає ситуацію в інформаційному просторі і пропонує зміни в регулюванні інформаційної політики в Україні, щоби привести медіа у відповідність до національного законодавства;

2) в Україні не існує інформаційної політики, оскільки влада не займається медіа. Через те, що влада вчасно не визначила пріоритети, Україна втратила частотний ресурс. Уздовж кордону України діють передавачі іноземних держав. Турецькі, болгарські, російські компанії ведуть мовлення на Україну, водночас українські медіа не можуть досягти своїх громадян. Якщо уряд ухвалить пропозиції Державного комітету зв'язку, то зона поширення іноземних медіа збільшиться. Інтернет становить загрозу для інформаційної безпеки України, оскільки він не піддається регулюванню.

В контексті Кримського питання сформовано також дві позиції стосовно інформаційної безпеки.

По-перше, україномовний продукт необхідно захищати, а функціонування іноземних телеканалів, що порушують національне законодавство, варто обмежувати. Це твердження базується на ідеї, що державна дерегуляція телевізійного простору в Україні стала причиною відсутності контролю власного телевізійного ефіру, тим часом як іноземні канали продовжують трансляцію на

території України, порушуючи національне законодавство. Крім того, проблему інформаційної безпеки не можна зводити лише до проблеми існування російської мови в телепросторі України. Варто звернути увагу на те, що мовлення іноземних телеканалів не лише порушує українське законодавство, а переслідує інтереси сусідніх держав. Однак навіть за повної заборони іноземних телеканалів, які порушують українське законодавство, реально обмеженим буде показ лише кількох інформаційних каналів, таких як ОРТ і РТР, натомість інші російські телеканали збережуть своє право на мовлення на території України і надалі здійснюватимуть вплив на українських громадян через елементи пропаганди у "неповинних" телевізійних продуктах (таких як серіали, розважальні програми тощо).

Аргументом на користь необхідності захищати україномовний продукт є думка про те, що немає потреби робити окремий український російськомовний канал, оскільки українські канали й так перенасичені продуктом, виробленим у Росії або для Росії (тобто теж російськомовним). Якщо створити український російськомовний канал, він може не витримати конкуренції з російськими каналами в Криму, оскільки рекламні бюджети в нього будуть набагато менші, ніж у російських каналів. Таким чином комерційний російськомовний телеканал може знищити рекламний ринок України.

По-друге, трансляцію російських телеканалів обмежувати не варто, натомість має бути створено український російськомовний продукт, що зможе конкурувати з російськими у тих регіонах України, які наразі надають перевагу російському інформаційному простору. Перспектива вимкнення російських телеканалів у Криму виглядає як провокація державного масштабу. Створення ж українського російськомовного телеканалу може стати яскравим прикладом ставлення до російськомовних українців як до рівноправних громадян єдиної держави і дозволить задовольнити їх мовні і культурні потреби. Але така пропозиція наштовхується на відсутність підстав у чинному національному законодавстві. Українське мовне законодавство є негнучким і не дозволяє розвиватися національним меншинам. Зокрема, кримськотатарські медіа, що мають на меті відродження кримськотатарської культури, зобов'язані мінімум половину свого ефіру мовити українською мовою. Кримські татари не завжди можуть це сприймати.

Для того, щоб мешканці Криму та інших російськомовних регіонів України дивилися українське телебачення, потрібно створювати власний якісний телевізійний продукт, насамперед розважальний. Цей продукт має виходити і російською мовою також. Якщо український російськомовний продукт буде якісним, то він зможе успішно конкурувати з російським. Російськомовний продукт, створений в Україні може відповідати українським національним інтересам і збільшувати лояльність до держави.

Іншою проблемою є те, що національне законодавство порушують самі власники українських медіа. Зокрема, в кримських газетах часто публікують агресивні стосовно кримських татар статті, що порушують норми про заборону розпалювання міжнаціональної ворожнечі. При цьому реакція з боку української влади на подібні речі відсутня. Тобто велика кількість медіа, зокрема у Криму, хоч і є зареєстровані в Україні і формально законодавство не порушують, все ж ведуть відверту антиукраїнську пропаганду.

Проблемою також є те, що інтелектуальна еліта, у тому ж Криму, не відреагувала на відверті фашистські випадки у кримській пресі щодо кримських татар. Така

ситуація характерна не лише для Криму, але й для інших регіонів України.

Також потрібно розвивати нормативно-правову базу у сфері інформаційної безпеки і вимагати її дотримання. Законодавство має стати більш жорстким, щоб не було прецедентів, таких як статті проти кримських татар. держава має звернути увагу на державні ЗМІ в Криму, визначити редакційну політику і контролювати її виконання. У Криму в державних медіа іноді є прецеденти, коли озвучується позиція, що не збігається з державними інтересами, зокрема щодо збереження міжнародного миру тощо. Проте надто жорсткі дії держави можуть призвести до нових форм цензури.

Як відомо Україна має свій власний потужний потенціал не лише в культурній, а й в інформаційній сфері. Необхідно лише спрямувати зусилля покращення якості, контролю над ЗМІ та інтернет-комунікаціями, створення власного продукту, який зміг би витіснити проросійські медіа та повернути Україні власну мову і національний дух. Ефективним засобом популяризації ідей толерантності та міжетнічного розуміння на півострові має стати соціальна реклама. Необхідно створити сприятливі умови для розміщення такої реклами в Інтернет-просторі, а також ефективно реагувати на інформаційні приводи, які є джерелом провокування міжетнічних конфліктів та підвищення ризиків їх виникнення.

Було проведено якісний аналіз окремих "проросійських" публікацій і досліджено наявність чи відсутність причинно-наслідкових зв'язків між явищами, виявлено основні типи мотивацій, думок, ставлень, поведінки окремих осіб і певних соціальних груп, а також викрито можливі маніпулятивні чи пропагандистські технології.

Починаючи з назв статей, вже помітно їх негативну спрямовану тематику щодо України. Так, наприклад, "МИД РФ: отключение каналов – признак нездоровья общества", "Отключение канала – рецидив антироссийской политики" і "Киев продолжает вооружать режим Саакашвили?".

По-перше, всі ці статті пов'язані тим, що написані російською мовою. Це свідчить про те, що газети мають проросійський напрям.

По-друге, біля цих статей не було вказано автора, який їх написав.

УДК 159.928:356.13:928

По-третьє, статті, як правило, ґрунтуються на одній чи двох цитатах російських високопосадовців.

У цих статтях використано маніпулятивні психотехнології у вигляді застосування таких засобів як: "Роздування", тобто сенсаційна за формою подача новини з метою відволікання громадської уваги від важливішої, але незручної та не вигідної теми; "Замовчування інформації", тобто розкриття тільки потрібних авторам фактів, а не вигідна інформація просто не подається у статтях. Також в статтях використано відверті грубі слова щодо суспільства загалом. Так, у одній зі статей сказано, що відключення іноземних каналів є "не очень здоровый симптом общества". Звичайно, відключення іноземних каналів є не дуже демократично, проте це пояснюється не адаптованістю такої ситуації до вітчизняного законодавства.

Висновки. Отже, якісний аналіз публікацій підтвердив гіпотезу і показав, що Росія активно використовує українські ЗМІ, в тому числі й періодичні видання для здійснення маніпулятивного впливу на Україну. Дослідивши статті можна сказати, що Росія застосовує будь-які інформаційні маніпулятивні технології у вигідний для себе період. Так наприклад: "Створення факту", тобто підбір до правдивої новини подають фальшиву і видають за одне ціле, "Використання чуток" чи "Використання дезінформації, провокації", "Роздування фактів", тобто сенсаційна за формою подача новини з метою відволікання громадської уваги від важливішої, але незручної й не вигідної теми; та "Замовчування інформації", іншими словами розкриття тільки корисних авторам фактів, а не вигідна інформація у статтях просто не подається.

Такими методами Росія намагається виставити Україну перед Європою та Євросоюзом в негативному світлі та змінити думку й відношення європейського співтовариства з цього приводу.

Розповсюджуючи провокаційні статті Росія прагне задовольнити великодержавні амбіції та повернути Україну під свою юрисдикцію, поступово, починаючи з Криму. Адже не слід забувати, що Україна знаходиться у вигідному географічному регіоні та має великий промисловий і сільськогосподарський потенціал.

Надійшла до редколегії 10.09.09р.

О.Д. Сафін, д-р. психол. наук, проф.
О.М. Баранов, здобувач

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІАГНОСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТІВ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У науковій статті викладено результати діагностичного дослідження основних компонентів особистісного потенціалу майбутніх фахівців мовних спеціальностей – професійного, аксіологічного, лінгвістичного, комунікативного та духовного. Ці результати є вихідними для проведення дослідження більш високого рівня, а саме вивчення психолого-педагогічних особливостей розвитку особистісного потенціалу студентів-філологів, зокрема майбутніх перекладачів.

Ключові слова: компоненти особистісного потенціалу, факторний аналіз

In the scientific article the results of diagnostic research of the basic components of personal potential of the future experts of language specialities - professional, axiological, linguistic, communicative and spiritual are stated. These results are initial for carrying out of research of higher level, namely studying of psycho-pedagogical features of development of personal potential of students-philologists, in particular the future translators.

Keywords: components of personal potential, factor analysis

Діагностика професійного потенціалу студентів-філологів. Для вивчення особливостей професійних переваг і ступеня відповідності професійного типу особистості професії перекладача нами було використано методу Дж.Голланда, засновану на виділенні шести

типів особистості і професійного оточення. Запропонована Дж.Голландом типологія може розглядатися як достатньо зручна модель професійного вибору і самовизначення особистості, а також оцінки особливостей її професійного потенціалу. З іншого боку, на основі цієї